

Мархонос С.М.

кандидат географічних наук,
доцент кафедри міжнародного туризму та країнознавства
Національного авіаційного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6615-5262>

Турло Н.П.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємства та менеджменту
Академії праці, соціальних відносин і туризму
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0007-7521>

Markhonos Svitlana

National Aviation University,

Turlo Natalija

Academy of Labour, Social Relations and Tourism

ТУРИСТИЧНИЙ ЗБІР ЯК ДОДАТКОВЕ ДЖЕРЕЛО НАПОВНЕННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

TOURIST TAX AS AN ADDITIONAL SOURCE OF FILLING LOCAL BUDGETS

Туризм є однією з найдинамічніших індустрій XXI століття та набуває все більшого розвитку й генерує все більше доходів. Тенденції до зростання доходів від туризму спостерігаються і в Україні, в т. ч. і у м. Києві. У поступовому процесі інтеграції України до ЄС мета регіональної податкової політики залишається незмінною – наповнення бюджетів усіх рівнів, насамперед місцевих, у повному обсязі. У статті з використанням показників офіційної статистики доведено, що, незважаючи на те, що на фоні загальної суми податкових надходжень до бюджету столиці туристичний збір виглядає своєрідним бонусом, його частка у загальній структурі податкових надходжень до бюджету м. Києва зростає, а обчислені авторами коефіцієнт кореляції Пірсона та детермінації показали, що між туристичним збором та доходами бюджету столиці є прямий зв'язок. За результатами проведеного дослідження було зроблено висновок, що туристичний збір є додатковим джерелом збільшення доходної частини бюджету м. Києва, проте залишаються невирішеними законодавчі питання його справляння.

Ключові слова: туристичний збір, правове регулювання справляння туристичного збору, туристичний збір в країнах ЄС, туристичний збір та місцеві бюджети.

Туризм является одной из самых динамичных индустрий XXI века, которая успешно развивается и генерирует все больше доходов. Тенденции к росту доходов от туризма наблюдаются и в Украине, в т. ч. и в г. Киеве. В постепенном процессе интеграции Украины в ЕС цель региональной налоговой политики остается неизменной – наполнение бюджетов всех уровней, в первую очередь местных, в полном объеме. В статье с использованием данных официальной статистики доказано, что, несмотря на то, что на фоне общей суммы налоговых поступлений в бюджет столицы туристический сбор выглядит своеобразным бонусом, его доля в общей структуре налоговых поступлений в бюджет г. Киева растет, а рассчитанные авторами коэффициент корреляции Пирсона и детерминации показали, что между туристическим сбором и доходами бюджета столицы существует прямая связь. По результатам проведенного исследования был сделан вывод, что туристический сбор является дополнительным источником увеличения доходной части бюджета г. Киева, однако остаются нерешенными законодательные вопросы его взимания.

Ключевые слова: туристический сбор, правовое регулирование взимания туристического сбора, туристический сбор в странах ЕС, туристический сбор и местные бюджеты.

Tourism is one of the most dynamic industries of the 21st century and is gaining more and more development and generating more and more income. According to the World Tourism Organization, tourist countries receive about 10-25% of total tax revenue from the tourism sector. In some small coun-

tries specializing in tourism (such as the Bahamas), more than 50% of government revenue comes from the tourism sector. Tourism composes 8% of the total GDP of the European Union and provides about 11% of their economic growth. According to forecasts, in the coming years the volume of international tourist flows will increase 2.2 times compared to 2000 (from 698 million to 1.561 billion trips), and the share of growth in tourism revenues will increase 4.2 times (from \$ 476 billion to 2 trillion \$). The development of the tourism industry also affects the tourism-related sectors of the economy, and hence the tax revenues from enterprises in these industries. Over the past two years, Ukraine has risen 10 places in the Travel and Tourism Competitiveness Index and ranked 78th. In particular, due to stabilization and recovery, the country has improved the business environment (from 124th to 103rd place), security (from 127th to 107th place), international openness (from 78th to 55th place) and general infrastructure (from 79th to 73rd place). In the gradual process of Ukraine – EU integration, the goal of regional tax policy remains unchanged – to fill the budgets of all levels, especially local ones, in full. The article, using official statistics, proves that compared to the total amount of tax revenues to the budget of the capital, the tourist tax looks like a bonus, at the same time its share in the overall structure of tax revenues to the budget of Kyiv is growing, and calculated, the authors correlated the Pearson correlation coefficient and the determination that there is a direct connection between the tourist tax and the revenues of the capital budget. According to the results of the study, it was concluded that the tourist tax is an additional source of increasing the revenue side of the budget of Kyiv, but the legislative issues of its collection remain unresolved.

Key words: tourist tax, legal regulation of tourist tax collection, tourist tax in EU countries, tourist tax and local budgets

Постановка проблеми. Туризм є важливим джерелом податкового доходу для держав усього світу. Оподаткування туризму має істотний вплив на загальний добробут країни, є порятунком для урядів, які зіштовхуються з бюджетними обмеженнями та дефіцитом. Саме тому реформування оподаткування у сфері туризму та надходження туристичного збору – один із важливих кроків до розбудови економічної стабільності країни. Виходячи з вищезазначеного, виникає необхідність дослідити вплив туристичного збору на зміцнення місцевих бюджетів та подальше регулювання правових питань щодо його справляння.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Туристичний збір є місцевим збором, не новим у податковій системі України, тому цій темі присвячена значна кількість наукових праць.

Так, вплив податкової системи на туристичну сферу досліджувався в роботах А. Діденко [2], П. Мельника, Г. Старостенко [3].

Вивченню проблем правового регулювання, реалізації місцевих податків та зборів, зокрема справляння туристичного збору в Україні, присвячували свої наукові праці такі українські вчені, як Т.В. Голобородько, У.І. Єршова [4], Н.І. Атаманчук, Д.В. Процюк [5], А.А. Калінічев та інші [6].

Проте напрацювання науковців є підґрунтям для подальшого дослідження та вивчення цієї проблематики, з'ясування значення надходження туристичного збору у місцевий бюджет для територіальної громади.

Мета статті. Мета дослідження полягає у з'ясуванні ролі туристичного збору щодо наповнення доходної частини місцевих бюджетів на прикладі надходжень від його справ-

ляння до бюджету столиці. Для досягнення поставленої мети були виконані такі завдання: 1) з'ясовані правові засади справляння туристичного збору в Україні та необхідність їх подальшого регулювання; 2) проведений порівняльний аналіз справляння туристичного збору в Україні та країнах ЄС; 3) визначено роль туристичного збору у фінансуванні доходної частини бюджету столиці.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до попереднього податкового законодавства на території місцевих громад в Україні справлялися 2 місцеві податки (податок на рекламу та комунальний податок) та 12 зборів (збір із власників собак, ринковий збір, збір за право проведення кіно- і телезйомок та інші). Проте нормами Податкового кодексу України скасовано майже усі види місцевих податків і зборів та запроваджено місцеві податки, до яких належать податок на майно та єдиний податок, а до місцевих зборів належать збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір, який, на відміну від своїх «попередників» (курортний та готельний збір, екскурсійно-туристичний збір), може справлятися на всій території України, якщо на території адміністративно-курортної одиниці є чинне рішення сільської, селищної або міської рад щодо його встановлення [7]. Згідно з нормами Конституції України, органи місцевого самоврядування встановлюють місцеві податки і збори відповідно до закону [8], проте встановлення туристичного збору є правом, а не обов'язком сільських, селищних, міських рад або рад об'єднаної територіальної громади, створеної згідно із законом та перспективним планом формування територій громад. Також

відповідно до змін від 2015 року у Бюджетному кодексі України положення розділу місцевих бюджетів доповнено пунктом про туристичний збір, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування і становить частину доходів загального фонду бюджетів міст районного значення, сільських та селищних бюджетів [9].

Туристичний збір – це збір, що стягується з туристів місцевою владою, а гроші від нього надходять до місцевого бюджету. В країнах Євросоюзу він часто встановлюється муніципалітетом в індивідуальному порядку. Тому на території однієї країни або навіть регіону ставка туристичного збору може помітно відрізнятись. На території ЄС туристичний збір сплачують усі туристи, які прибувають у місто/регіон, крім місцевих мешканців, дітей та осіб, що приїхали у від'їздженні та знаходяться у місті/регіоні більше, ніж три місяці. Але є й винятки. Так, у Празі від сплати туристичного збору звільняються люди віком за 70 років, у Римі – військовослужбовці, поліцейські, гіді та водії туристичних автобусів, а от у Берліні туристичний збір сплачують навіть школярі, які приїхали на екскурсію [1].

Базою справляння туристичного збору в країнах ЄС є вартість проживання (ночівлі) у готелі, хостелі, кемпінгу тощо. Він сплачується на місці, оскільки не може бути оплачений заздалегідь, незалежно від системи бронювання. Враховуючи досвід європейських країн, можна виділити три основні способи нарахування туристичного збору [1]:

- 1) на одного туриста встановлюється фіксована сума податку. Тому загальна сума залежить від кількості ночей;
- 2) податок залежить від того, на скільки ночей турист знімає номер, незалежно від кількості людей, які у цьому номері проживатимуть;
- 3) податок розраховується як відсоток від вартості готельного номеру.

Ставка може змінюватися залежно від того, який тип житла знімає турист – апартаменти, номер у готелі чи хостелі. Часто на розмір туристичної ставки впливає кількість зірок готелю.

Наприклад, туристичний збір у Берні складається із трьох частин, таких як: податок на проживання, курортний збір і транспортний збір, які одночасно сплачуються в готелі. За транспортний збір туристи отримують проїзний, що надає право на безкоштовний трансфер в аеропорт.

Основні положення щодо справляння туристичного збору в Україні розглянуто на основі ст. 268 Податкового кодексу України (табл. 1). Однак деякі формулювання цієї статті вимагають уточнення.

По-перше, Податковим кодексом не обмежений перелік адміністративно-територіальних одиниць, де може встановлюватися туристич-

ний збір. З цього випливає, що цей вид збору може справлятися не тільки на території курортів і рекреаційних зон, а й на всій іншій території України, навіть там, де туристична інфраструктура розвиватися не буде. А це є неприйнятним.

По-друге, Податковий кодекс пропонує справляти туристичний збір з усіх громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які перебувають на території адміністративно-територіальної одиниці, на якій діє рішення сільської, селищної або міської ради про встановлення туристичного збору, й отримують послуги з тимчасового проживання (ночівлі) із зобов'язанням залишити місце перебування в зазначений термін [10]. При цьому не враховуються відмінності в цілях та термінах перебування, а вимога щодо сплати туристичного збору може висуватися до особи, яка не є туристом.

Крім зазначених положень, що потребують свого врегулювання, автори підтримують А.А. Калінічева стосовно повернення пов'язаності туристичного збору з вартістю проживання [6] та пропозицію проекту Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо туристичного збору» № 3178 від 05.03.2020 р. відмовитися від диференціації ставки цього платежу залежно від різновиду туризму, повернути єдину ставку туристичного збору для всіх платників і закріпити її максимальну граничну величину на рівні 1% [11].

На особливу увагу заслуговують такі туристичні послуги, як послуги з розміщення, без яких неможливе подорожування. Тобто розміщення варто вважати основною та обов'язковою туристичною послугою. Її імперативність, затребуваність, потенційна ресурсоемність та простота стали вирішальними факторами, що спонукали до запровадження оподаткування, пов'язаного з окресленим різновидом туристичного продукту.

За період 2012–2018 рр. кількість колективних засобів розміщення у столиці скоротилася на 24,3% (з 185 од. в 2012 р. до 140 од. в 2018 р.), а їх місткість зменшилася на 13,0% (у 2012 р. налічувалося 23 760 місць, а в 2018 р. – 20 662 місця). За цей же період скоротилась і кількість ночівель, проведених у колективних засобах розміщення: у 2012 р. вона становила 3 467 537 од., а в 2018 р. – 2 559 503 од. Середня тривалість перебування осіб у колективних засобах розміщення в 2012 р. становила 3,8 од., а в 2018 р. – 2,1 од. Проте зростання туристичного потоку до м. Києва привело до збільшення чисельності осіб, що перебували у колективних засобах розміщення, з 1093,383 тис. осіб до 1214,889 тис. осіб, або на 11,1 [12].

Таблиця 1

База, ставка пільги та регулювання справляння туристичного збору в Україні на 01.01.2020 р.

Хто сплачує збір	Усі громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які прибувають на територію адміністративно-територіальної одиниці, на якій діє рішення сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаної територіальної громади, що створена згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, про встановлення туристичного збору, та тимчасово розміщуються у місцях проживання (ночівлі) отримують послуги з тимчасового проживання (ночівлі) із зобов'язанням залишити місце перебування в зазначений термін. Сплата збору здійснюється платником безпосередньо перед розміщенням у місцях проживання (ночівлі) податковим агентом, які справляють збір за ставками, у місцях справляння збору та з дотриманням інших вимог.
База справляння збору	Вартість всього періоду проживання, за вирахуванням податку на додану вартість. До вартості проживання не включаються витрати на харчування чи побутові послуги, телефонні рахунки, оформлення закордонних паспортів, дозволів на в'їзд (віза), обов'язкове страхування, витрати на усний та письмовий переклади, інші документально оформлені витрати, пов'язані з правилами в'їзду.
Ставка збору	Ставка збору встановлюється за рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаної територіальної громади за одну особу за кожну добу тимчасового розміщення у розмірі: – до 0,5 % мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року – для внутрішнього туризму; – до 5 % мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року – для в'їзного туризму.
Пільги	Від сплати туристичного збору звільняються: особи, що постійно проживають, у тому числі на умовах найму, в селі, селищі або місті, радами яких встановлено туристичний збір; особи, що прибули у відрадження; інваліди, діти-інваліди та особи, які супроводжують інвалідів 1 групи або дітей-інвалідів (не більше 1 супроводжуючого); ветерани війни; учасники ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС; особи, які прибули за путівками (курсівками) на лікування, оздоровлення, реабілітацію до лікувально-профілактичних, фізкультурно-оздоровчих та санаторно-курортних закладів, що мають ліцензію на медичну практику та акредитацію центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я; діти у віці до 18 років; дитячі лікувально-профілактичні, фізкультурно-оздоровчі та санаторно-курортні установи; члени сім'ї фізичної особи першого та/або другого ступеня споріднення, які тимчасово розміщуються такою фізичною особою у місцях проживання (ночівлі), що належать фізичним особам на праві власності або на праві користування за договором найму
Регулювання	Питання стосовно справляння туристичного збору регулює місцева влада

Джерело: складено авторами на основі [10]

Таблиця 2

Динаміка туристичного збору в м. Києві та Україні

Показники	Роки		Відхилення (±)	
	2012	2018	абсолютне	відносне, %
Сума туристичного збору в Україні, млн грн., всього	38,4	90,7	+52,3	+136,2
Доходи Державного бюджету України, млн грн.	346054,0	928114,9	+582060,9	+168,2
Частка туристичного збору в доходній частині бюджету України, %	0,0111	0,0098	-0,0013	-11,7
Сума туристичного збору в м. Києві, млн грн.	9,71	32,9	+23,19	+238,83
Частка м. Києва у загальному обсязі туристичного збору в Україні, %	25,3	36,3	+11,0	+43,5
Доходи бюджету м. Києва, млн грн.	21128,1	57130,9	+36002,8	+170,4
Частка туристичного збору в доходній частині бюджету м. Києва, %	0,046	0,0576	+0,0116	+25,2

Джерело: складено авторами на основі [15, с. 113-114, с. 236-237; 16, с. 143-145, 297-299; 17, с. 151-154, с. 303-305]

За даними Cushman & Wakefield, на 2020–2022 роки у столиці заплановане помірне збільшення загального обсягу пропозиції послуг з розміщення, що буде здійснюватися в основному за рахунок поновлення будівництва чи реконструкції готельних проєктів, які залишалися або замороженими протягом більш ніж 5 років, або характеризувалися повільними темпами будівництва [13].

Розвиток готельного господарства столиці не тільки впливає на розвиток суміжних галузей (торгівлю, харчування, транспорт, культуру тощо), а й є додатковим джерелом наповнення місцевого бюджету за рахунок туристичного збору.

Туристичний збір в Києві запроваджено з 2011 року як місцевий збір, який сплачують туристи в розмірі 1% від вартості поселення у тимчасових закладах розміщення. Відповідно до Закону України від 23.11.2018 № 2628 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів» з 1 січня 2019 року граничні ставки збору встановлюються місцевими радами у розмірі до 0,5% (для внутрішнього туризму) та до 5% (для в'їзного туризму) від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня звітного (податкового) року для однієї особи за одну добу тимчасового розміщення [14]. Динаміка обсягу туристичного збору в м. Києві за період 2012–2018 наведена в табл. 2.

У 2018 році місцеві бюджети України зібрали 90,7 млн грн. туристичного збору. Найбільше з туристів зібрали у м. Києві – 32,9 млн грн. (в 3,4 рази більше, ніж у 2012 р.), або 36,3% від загального обсягу туристичного збору в Україні (в Одесі – 7,3 млн грн, або 8%, у Львові – 6,5 млн грн, або 7,2%, та Харкові – 2,7 млн грн, або 3%, обсяг надходжень туристичного збору в інших обласних центрах не перевищував 1 млн грн.). Звичайно, на фоні загальної суми податкових надходжень до бюджету столиці туристичний збір виглядає своєрідним бонусом, але в загальній структурі податкових надходжень до бюджету м. Києва його частка зростає. Так, у 2019 р. місто зібрало 63,9 млн грн. туристичного збору, що становить 0,1027% від усіх надходжень до бюджету столиці, що на 78,3 п. п. більше, ніж у 2018 р.

Проведений авторами кореляційний аналіз та обчислений за показниками останніх 8 років (2012–2019 рр.) коефіцієнт кореляції Пірсона та детермінації (коефіцієнт кореляції становив 0,92, а коефіцієнт детермінації – 0,85) показали, що між туристичним збором та доходами бюджету столиці є прямий зв'язок.

Для визначення подальшої тенденції збільшення доходної частини бюджету столиці від величини туристичного збору було побудовано рівняння лінійної регресії $y = 19,2945 + 0,8016 x$. Аналізуючи це рівняння, можна зробити висновок, що зі зростанням туристичного збору на 1 млн грн. доходна частина бюджету міста у середньому буде збільшуватися на 0,8016 млн грн.

Спалах коронавірусу негативно вплинув на розвиток готельного господарства. Закриття готелів, скасування авіасполучення, обмеження пересування населення призведе також до скорочення робочих місць. Всі ці негативні процеси, безперечно, призведуть і до скорочення розмірів туристичного збору. Єдиний вихід – це державна підтримка підприємств готельного господарства до закінчення пандемії, розроблення стратегічних планів та програм дій, запозичення європейського досвіду відновлення туристичної сфери після пандемії.

Висновки. Туристичний збір – це збір, що стягується з туристів місцевою владою, а гроші від нього надходять до місцевого бюджету. В країнах Євросоюзу він часто встановлюється муніципалітетом в індивідуальному порядку. Тому на території однієї країни або навіть регіону ставка туристичного збору може помітно відрізнятись.

Базою справляння туристичного збору в країнах ЄС є вартість проживання (ночівлі) у готелі, хостелі, кемпінгу тощо. Враховуючи досвід європейських країн, можна виділити три основні способи нарахування туристичного збору: встановлення фіксованої суми податку на одного туриста (загальна сума залежить від кількості ночей); податок залежить від того, на скільки ночей турист знімає номер, незалежно від кількості людей, які у цьому номері проживатимуть; податок розраховується як відсоток від вартості готельного номеру. Ставка може змінюватися залежно від того, який тип житла знімає турист – апартаменти, номер у готелі чи хостелі. Часто на розмір туристичної ставки впливає кількість зірок готелю.

Законодавча регламентація податково-правового механізму справляння туристичного збору в Україні найбільш масштабної трансформації зазнала наприкінці 2018 р. Натомість проблеми законодавчого регулювання туристичного збору залишаються і потребують невідкладного вирішення.

Проведений авторами кореляційний аналіз та обчислений коефіцієнт кореляції Пірсона (0,92) та детермінації (0,85) показали, що між туристичним збором та доходами бюджету столиці є прямий зв'язок: зі зростанням туристичного збору на 1 млн грн. доходна частина бюджету міста у середньому буде збільшуватися на 0,8016 млн грн.

Список використаних джерел:

1. Аналіз європейського досвіду використання туристичного збору. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28889.pdf> (дата звернення 5.06.2020).
2. Діденко А.В. Система оподаткування туристичного бізнесу в Україні. *Економіка. Управління. Інновації*. 2010. № 1(3). URL: https://tourlib.net/statti_ukr/didenko2.htm (дата звернення 07.06.2020).
3. Мельник П.В., Старостенко Г.Г. Напрями удосконалення оподаткування туристично-рекреаційної діяльності. URL: <http://infotour.in.ua/melnyk2.htm> (дата звернення 07.06.2020).
4. Голобородько Т.В., Єршова У.І. Туристичний податок: особливості справляння в Україні та в європейських країнах (на прикладі Франції). *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 19. С. 449–456. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/19_2018_ukr/75.pdf (дата звернення 07.06.2020).
5. Атаманчук Н.І., Процюк Д.В. Місцеві податки і збори в Україні: сучасний стан та перспективи реформування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2015. Вип. 31. Том 2. С. 102–105. URL: [file:///C:/Users/38096/Downloads/nvuzhpr_2015_31\(2\)_24.pdf](file:///C:/Users/38096/Downloads/nvuzhpr_2015_31(2)_24.pdf) (дата звернення 5.06.2020).
6. Калінічев А.А. Проблеми законодавчого регулювання справляння туристичного збору (у розрізі новел Податкового кодексу України). *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2019. Том 30 (69). № 4. С. 129–134. URL: http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/eng/journals/2019/4_2019/23.pdf (дата звернення 07.06.2020).
7. Покатаєва О.В. Справляння туристичного збору в Україні в контексті сучасного податкового законодавства. *Фінансове право*. 2012. № 1 (19). С. 21–24. URL: http://ndi-fp.nusta.com.ua/files/doc/finansoverpavo/2012/2012_1pokataeva.pdf. (дата звернення 27.05.2020).
8. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
9. Бюджетний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2010. № 50–51. Ст. 572.
10. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. Ст. 268.
11. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо туристичного збору: Проект Закону України від 5 березня 2020 р № 3178. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68319 (дата звернення 05.06.2020)
12. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 06.06.2020)
13. Довгань Я., Настич І. Які перспективи є в готельній нерухомості столиці? URL: <http://budport.com.ua/news/16408-yaki-perspektivi-ye-v-gotelnoj-neruhomosti-stolici> (дата звернення 06.06.2020)
14. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів: Закон України від 23 листопада 2018 № 2628. // Офіційний вісник України. – 21.12.2018. – № 98. – Ст. 3220.
15. Бюджет України 2013: стат. зб. / Міністерство фінансів України. Київ, 2014. С. 113–114, 236–237.
16. Бюджет України 2015: стат. зб. / Міністерство фінансів України. Київ, 2016. С. 143–145, 297–299.
17. Бюджет України 2018: стат. зб. / Міністерство фінансів України. Київ, 2019. С. 151–154, 303–305.

References:

1. Analiz jevropejskogho dosvidu vykorystannja turystychnogho zboru. Available at: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28889.pdf> (accessed 05 June 2020).
2. Didenko A. Systema opodatkuвання turystychnogho biznesu v Ukrajinі (2010) [System of tourism taxation in Ukraine] *Economy. Management. Innovations*. (electronic journal), vol.3, no. 1. Available at: https://tourlib.net/statti_ukr/didenko2.htm (accessed 07 June 2020).
3. Meljnyk P.V., Starostenko G.H. GH. Naprjamy udoskonalennja opodatkuвання turystychno-rekreacijnoji dijalnosti [The directions of improvement of the taxation of tourist and recreativity] Available at: <http://infotour.in.ua/melnyk2.htm> (accessed 07 June 2020).
4. Gholoborodjko T.V., Jershova U.I. Turystychnyj podatok: osoblyvosti spravljannja v ukrajini ta v jevropejsjkykh krajinaх (na prykladi franciji) (2018) [Tourist tax: special features in ukraine and european countries (the case of france)] *Market infrastructure* (electronic journal), vol. 19, pp. 449–456. Available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/19_2018_ukr/75.pdf (accessed 07 June 2020).
5. Atamanchuk N.I., Procjuk D.V. Miscevi podatky i zborny v Ukrajinі: suchasnyj stan ta perspektyvy reformuvannja (2015) [Local taxes and fees in Ukraine: current status and prospects of reform] *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Law Series* (electronic journal), vol. 31, p. 2, pp. 102–105. Available at: [file:///C:/Users/38096/Downloads/nvuzhpr_2015_31\(2\)_24.pdf](file:///C:/Users/38096/Downloads/nvuzhpr_2015_31(2)_24.pdf) (accessed 07 June 2020).
6. Kalinichev A.A. Problemy zakonodavchogho rehuljuвання spravljannja turystychnogho zboru (u rozryzi novel Podatkovogho kodeksu Ukrajinjy) (2019) [Problems of legislative regula-

- tion of the collection of a tourist fee (in the context of the changes to the Tax code of Ukraine)] Scientific notes of TNU named after V.I Vernadsky. Series: legal sciences (electronic journal), vol. 30,(69), no. 4, pp. 129–134. Available at: http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/eng/journals/2019/4_2019/23.pdf (accessed 07 June 2020)
7. Pokatajeva O.V. Spravljanja turystychnogho zboru v Ukrajinі v konteksti suchasnogho podatkovogho zakonodavstva (2012) [Collection of tourist tax in Ukraine in the context of modern tax legislation] Finance law (electronic journal), vol. 19, no. 1, pp. 21–24. Available at: http://ndi-fp.nusta.com.ua/files/doc/finansove-pravo/2012/2012_1pokataeva.pdf (accessed 07 June 2020).
 8. Konstytucija Ukrajiny. Zakon Ukpajiny vid 28 chervnja 1996 r. № 254k/96-VR. (1996) [Constitution of Ukraine. Law of Ukraine from June 28, 1996 № 254k / 96-VR] Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VRU), no. 30. Art. 141.
 9. Bjudzhetnyj kodeks Ukrajiny (2010) [Budget Code of Ukraine] Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VRU), no. 50–51. Art. 572.
 10. Podatkovyj kodeks Ukrajiny vid 2 ghrudnja 2010 r. № 2755-VI (2010) [Tax Code of Ukraine from December 2, 2010 № 2755-VI] Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VRU), no. 13-17. Art. 268.
 11. Proekt Zakonu «Pro vnesennja zmin do Podatkovogho kodeksu Ukrajiny shhodo turystychnogho zboru» (№ 3178 vid 5 bereznja 2020 r.) [Draft Law «On Amendments to the Tax Code of Ukraine Concerning Tourist Tax» (№ 3178 from March 5, 2020)] Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68319 (accessed 05 June 2020).
 12. Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy (2012–2018) Turyzm [Tourism]. Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo.
 13. Dovghanj Ja., Nastych I. Jaki perspektyvy je v ghoteljnoji nerukhomosi stolyci? (2020) [What are the prospects for hotel real estate in the capital?] Available at: <http://budport.com.ua/news/16408-yaki-perspektivi-ye-v-gotelnoj-neruhomosti-stolici> (accessed 06.06.2020).
 14. Pro vnesennja zmin do Podatkovogho kodeksu Ukrajiny ta dejakykh inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrajiny shhodo pokrashhennja administruvannja ta perehlyjadu stavok okremykh podatkov i zboriv: Zakon Ukrajiny vid 23 lystopada 2018 № 2628. [On amendments to the Tax Code of Ukraine and some other legislative acts of Ukraine to improve the administration and revision of rates of certain taxes and fees: Law of Ukraine from November 23, 2018 № 2628.] Official bulletin of Ukraine, no. 98. Art. 3220.
 15. Ministerstvo finansiv Ukrajiny (2014) Bjudzhet Ukrajiny 2013 [Budget of Ukraine 2013]. Kyiv, 2014
 16. Ministerstvo finansiv Ukrajiny (2016) Bjudzhet Ukrajiny 2015 [Budget of Ukraine 2015]. Kyiv, 2016
 17. Ministerstvo finansiv Ukrajiny (2019) Bjudzhet Ukrajiny 2018 [Budget of Ukraine 2018]. Kyiv, 2019.